

Motivacija za roditeljstvo i funkcionalnost braka – razlike u zavisnosti od trimestra trudnoće¹

Jovana Jestrović², Ivana Mihić

Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Odsek za psihologiju

Sa ciljem da se ispituju razlike u motivaciji za roditeljstvo kod trudnica, a uzimajući u obzir trimestar trudnoće i bračnu funkcionalnost, ispitano je 63 trudnice, prosečne starosti 30 godina, kojima je to prva trudnoća. Ispitanice su popunjavale upitnik o demografskim karakteristikama, modifikovanu verziju Skale motiva za roditeljstvo i Skalu prilagođenosti u bračnom odnosu. Na ispitanom uzorku je najzastupljeniji motiv za roditeljstvo motiv nege i brige, zatim socijalni pritisak, a najmanje zastupljen jeste motiv kontinuiteta. Za obradu rezultata primenjena je multivarijantna analiza kovarijanse, pri čemu su različiti oblici motivacije činili zavisne varijable, trimestar je bio kategorijalna nezavisna varijabla, a dimenzije bračne funkcionalnosti kovarijati. Viši motiv nege i brige prisutan je kod ispitanica koje tenziju, ali i kohezivnost u braku, procenjuju nižim, dok ispitanice sa nižim zadovoljstvom brakom imaju izraženije spoljašnje oblike motivacije. Bez obzira na to što je unutrašnji motiv na uzorku najzastupljeniji, dobijeni rezultati ukazuju na potencijalne rizike u narednim razvojnim fazama porodice, budući da sa dolaskom deteta dolazi do dodatnog pada zadovoljstva brakom i učestvovanja u zajedničkim aktivnostima partnera.

Ključne reči: motivacija za roditeljstvo, trimestar trudnoće, tranzicija u roditeljstvo, bračna funkcionalnost

Uvod

Roditeljstvo je istovremeno opisivano kao događaj koji predstavlja izvor najveće sreće (Halle, 2002), ali i jedan od najvećih izazova (Keizer i sar., 2009) budući da preuzimanje roditeljske uloge zahteva mnogo promena u individu-

1 Istraživanje prikazano u ovom radu predstavlja deo projekta „Efekti egzistencijalne nesigurnosti na pojedinca i porodicu u Srbiji”, koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (DN179022).

2 jovannajestrovic@gmail.com

alnom i partnerskom funkcionisanju. Tema odluke za roditeljstvo i pravog vremena za preuzimanje roditeljske uloge postala je veoma značajna i zastupljena u istraživanjima u poslednjim decenijama prošloga veka. Neki od razloga zbog kojih interesovanje za tu temu raste baš u tom periodu jesu sve češće odluke da se odloži brak, pa samim tim i roditeljstvo, kao i povećanje broja parova sa dva, ili čak samo jednim detetom (O’Laughlin i Anderson, 2001).

U pokušajima konceptualizacije konstrukta motivacije za roditeljstvo autori su se susretali s nemogućnošću iznalaženja definicije koja bi obuhvatila sve njene aspekte (Rabin i Greene, 1968; McCormick i sar., 1977; Miller, 1994). Generalno gledano, motivacija za roditeljstvo ogleda se u ispunjenju pojedinih individualnih potreba – poput pružanja ljubavi detetu, brige o njemu, osećanja ispunjenosti, ali i potreba para i porodice – poput jačanja bračne stabilnosti i povećanja porodične ujedinjenosti (Gyesook i sar., 2015). Brojni faktori utiču na to koja će od navedenih potreba biti primarno zastupljena, između ostalih i sociokulturalni kontekst, tako da se motivi koji dominiraju razlikuju od generacije do generacije, odnosno u zavisnosti od vremena kad je istraživanje sprovedeno. Na značajnost izučavanja motivacije za roditeljstvo ukazuju studije koje govore o povezanosti ovog konstrukta s mentalnim zdravljem roditelja, pre svega psihološkim blagostanjem (Gauthier i sar., 2007), s procesima prilagođavanja tokom trudnoće i tranzicije u roditeljstvo (Miller, 2003), kao i s kasnijim zadovoljstvom partnerskim odnosom (Brenning i sar., 2015).

Među prvim autorima koji su se bavili pokušajem operacionalizacije i merenja motivacije za roditeljstvo bili su Rejbin i Grin (Rabin i Greene, 1968), koji su analizirali odgovore dobijene u zadatku nedovršenih rečenica. Tom analizom izdvojili su 4 kategorije: altruističnost (afektivna povezanost sa detetom i briga o njemu), fatalizam (ideja o rađanju, odnosno preuzimanju roditeljske uloge kao nečega što prirodno sledi), narcizam (očekivanje da će dete dokazati fizičku, biološku i psihološku adekvatnost roditelja) i instrumentalnost (ideja o detetu kao sredstvu za postizanje specifičnih roditeljskih ciljeva, poput ideje da postoji neko ko će brinuti o njima kada budu stari, ili da će preuzimanjem roditeljske uloge „popraviti” brak). Sledeću istraživačku liniju u pokušaju merenja tog konstrukta predstavljaju modeli u kojima se pri merenju motivacije uzimaju u obzir dobiti i ulaganja, a jedan od njih je i *psihoekonomska model* (McCormick i sar., 1977).

Rezultati istraživanja sprovedenih na heteroseksualnim parovima dominantno pokazuju da ispitanici u najvećoj meri govore o psihološkoj i ličnoj dobiti od ostvarivanja u roditeljskoj ulozi, u smislu dobiti od veze roditelj–dete, osećaja ispunjenosti i uživanja u detetu (Langdridge i sar., 2000; Langdridge i sar., 2005). Takođe, motiv nege i brige izdvaja se kao najzastupljeniji i u istraživanju sprovedenom u Srbiji u kojem su upoređeni uzorci žena u procesu vantelesne oplodnje i trudnica koje su začele redovnim pu-

tem, pri čemu je ovaj motiv, kao vid intrinzičke motivacije, najzastupljeniji kod obe navedene grupe (Kričković Pele i Zotović, 2016). Kroz istraživanja motivacije za roditeljstvo s tom motivacijom dovođene su u vezu brojne sociodemografske varijable, poput pola (Siegenthaler i Bigner, 2000), starosti (Gerson i sar., 1991), broja dece koju ispitanica već ima (Jokela, 2010), finansijske situacije (Kim, 2005), kao i same države boravka ispitanica, s obzirom da populacione politike i podrška roditeljstvu variraju u velikoj meri od države do države (Sekulić, 2014). U istraživanjima se značajnim pokazuju i neki psihološki faktori, poput stavova prema rodnim ulogama, pri čemu su tradicionalnije žene spremnije da imaju dete od žena koje se zalažu za egalitarnost polova (Kaufman, 2000). Pored toga, novija istraživanja uključuju i očekivanja partnera kao jednog od faktora odluke na roditeljstvo i ukazuju na to da su negativna očekivanja od roditeljstva od strane partnera povezana s manje zastupljenom namerom za ostvarivanje u roditeljskoj ulozi, dok se pozitivna očekivanja nisu pokazala značajnim, te se tako ukazuje i na dijadnu prirodu motivacije (Hutteman i sar., 2013).

Iako zahvataju celu porodicu, te promene su iskustveno drugačije za muškarce i žene. Žene izvestavaju o većim promenama, višem distresu i većoj povezanosti tog segmenta sa ostalim segmentima života (Adamsons, 2013). U tom periodu kod svih parova, bez obzira na njihovu podelu posla koja inače postoji, uloge postaju daleko tradicionalnije a, kako ispitanice percipiraju, veća odricanja su prisutna kod žena (Reić Ercegovic i Penezić, 2012), što se u periodu trudnoće dominantno odnosi na napuštanje posla i svakodnevne rutine. U skladu sa svim navedenim, istraživači nalaze da u tom periodu žene izveštavaju o slabljenju ljubavi i komunikacije među partnerima, kao i povećanim konfliktima koji se nastavljaju do početka predškolskog perioda deteta (Belsky i Rovine, 1990). Novija istraživanja pak ukazuju na smanjenje pozitivne razmene među partnerima od prvog trimestra trudnoće do perioda kada dete napuni tri meseca, ali takođe i smanjenje negativne razmene, odnosno konfliktima zasićene razmene, što je u suprotnosti s prethodno navedenim. Ipak, i u ovom istraživanju dobijeno je da o većem opadanju kvaliteta partnerskog odnosa u tom periodu izveštavaju žene (Canário i Figueiredo, 2016). Takođe, prema anketama sprovedenim u svim delovima sveta, čak 50% do 80% ljudi iz južne i centralne Evrope, kojoj pripada i Srbija, smatra da je ženi potrebno dete da bi se osetila ispunjenom, te naglašava značaj materinstva za identitet žene (de Vaus, 2002).

Razlike u motivaciji za roditeljstvo očekivane su i među samim trudnicama, u zavisnosti od trimestra trudnoće, budući da se u periodu trudnoće kod žena dešavaju brojne promene u domenu ponašanja i odnosa prema trudnoći/detetu. Kako bi imenovao te promene, Daniel Stern (Stern, 1995) uvodi konstrukt konstelacije materinstva, koja predstavlja drugačiju mentalnu organizaciju, odnosno promenu identiteta buduće majke, kao i uslov za uspešnu tranziciju u roditeljstvo i bitan uslov za adekvatnu brigu o detetu i njegov

razvoj. Prema njegovom mišljenju, žene u tom periodu odlikuje manja zainteresovanost za muškarce, te veća involviranost u odnose sa drugim ženama, posebno svojom majkom, zainteresovanost za brigu i saradnju, preokupiranost pitanjima ljubavi, zaljubljenost u svoju bebu i razmišljanje o tome da li će biti sposobne da je vole. Radi se o privremenoj organizaciji čije trajanje može da bude od nekoliko meseci do nekoliko godina, koja nije urođena i univerzalna, već zavisi od socijalne sredine u kojoj žena živi (Stern, 1995).

U skladu s tim, i Gizela Šleske (Schleske, 2007) navodi da prva tri meseca trudnoće karakteriše preokupiranost žena telom, promenama, prvim mučninama i tegobama koje su karakteristične za taj period. Tokom četvrtog meseca polako počinju da se osećaju pokreti fetusa, majka se polako saživljava sasvojim novim identitetom, identitetom trudnice i počinje da prihvata nov status, status buduće majke, a u njenom umu počinju da se javljaju slike deteta. Prema mišljenju nekih autora, to je period kada se pažnja majke pomera s trudnoće na fetus koji počinje da se doživljava kao zasebno biološko biće (Rafael-Lef, 1995), a pokreti pobuđuju želju majke da se brine o njemu i potpomaže njegov razvoj, što govori o razvoju altruističkog motiva (Lester i Notman, 1986). Za poslednji trimestar trudnoće karakteristične su reakcije na značajno izmenjeno telesno stanje u poznoj trudnoći i na očekivanje porođaja. Anksioznost kod žena najviša je u poslednjem trimestru, dok između prva dva ne postoji značajna razlika. Žene postaju sve svesnije ireverzibilnih promena koje ih očekuju i to pojačava postojeće konflikte u vezi s porođajem, materinstvomi supružničkim odnosima (Rofe i sar., 1993). Navedeni razvoj konstelacije materinstva ukazuje na potencijalne razlike u procenjenoj motivaciji u zavisnosti od dužine trudnoće, te očekivanu veću zastupljenost motiva nege i brige kod trudnica u kasnijim mesecima trudnoće.

Pored toga što oblikuju motivaciju za roditeljstvo, promene koje se dešavaju kod žena usled razvoja konstelacije materinstva oblikuju i njihovo učestvovanje u interakcijama s partnerom, pa tako sistemski pristupi porodici, osim promena na individualnom nivou, prepoznaju i promene u interakcijama i kvalitetu odnosa unutar porodice koji se dešavaju tokom trudnoće (Cowan i Cowan, 1992). Te promene mnogi istraživači prepoznali su kao veoma bitne za porodično funkcionisanje u narednim razvojnim fazama, te se stoga bave promenama partnerskog funkcionisanja i funkcionalnosti braka tokom tranzicije u roditeljstvo sa ciljem da se otkriju značajni faktori i radi na njima kroz prevenciju, pre nego što se pojave problemi u porodičnom funkcionisanju (Lee i Doherty, 2007). Istovremeno, polazište životnog ciklusa porodice te promene imenuje kao očekivane budući da dolazi do pojave nove relacije među partnerima – koroditeljskog odnosa. Pojava koroditeljskog odnosa nosi sa sobom nove izazove, zadatke i na početku zahteva stavljanje partnerskog odnosa u „drugi plan”, budući da je briga i pažnja oba roditelja dominantno usmerena na novorođenče, što bi sa odrastanjem deteta trebalo da

se menja i fokus postepeno vraća na partnersko funkcionisanje (Van Egeren, 2004). Dolazak deteta donosi najveće promene i izazove za porodicu od svih razvojnih faza u okviru životnog ciklusa (Vessey i Knauth, 2001) a roditeljske uloge s vremenom zauzimaju sve više mesta u definisanju identiteta partnera (Salmela-Aro, 2012).

U istraživanju Breninga i saradnika ispitivana je povezanost visine motivacije i njenog kvaliteta sa zadovoljstvom partnerskom relacijom, pri čemu rezultati ukazuju na to da je nizak kvalitet braka povezan s niskom motivacijom i manje kvalitetnim oblicima motivacije za roditeljstvo (Brenning i sar., 2015). Navedena studija bila je prva u kojoj je ispitivana povezanost ta dva konstrukta, iako se odluka o preuzimanju roditeljske uloge obično donosi u kontekstu partnerskog odnosa (Obradović i Čudina-Obradović, 2003). S druge strane, istraživanja u kojima se kvalitet partnerskog odnosa posmatra kao jedan od prediktora motivacije za roditeljstvo nisu rađena. Sprovedenje takvog istraživanja imalo bi poseban značaj budući da u Srbiji danas postoji veliki broj brakova koji se sklapaju zbog trudnoće ili nakon začeća deteta, kao i trudnoća čija je funkcija očuvanje braka ili poboljšanje njegovog kvaliteta (Stanković i Penev, 2010). Takođe, prethodno navedene promene u partnerskom funkcionisanju koje žene percipiraju tokom trudnoće potencijalno mogu dovesti do promena u motivaciji za roditeljstvo, te se u skladu s tim osnovni istraživački problem ovog istraživanja može postaviti u vidu pitanja o tome da li postoje razlike u motivaciji za roditeljstvo u odnosu na trimestar trudnoće kada se kontroliše funkcionalnost braka. Nadalje, cilj istraživanja jeste i ispitivanje povezanosti trimestra trudnoće i dimenzija motivacije za roditeljstvo i bračne funkcionalnosti, pri čemu, na osnovu prethodnih istraživanja, očekujemo pozitivnu povezanost trimestra i altruističke motivacije (Schleske, 2007) i negativnu povezanost sa bračnom funkcionalnošću (Rofe i sar., 1993). U radu prezentovano istraživanje jeste prvo istraživanje koje se bavi ovom temom, eksplorativnog je karaktera i kao takvo predstavlja prvi korak ka odgovoru na pitanje o povezanosti ispitivanih konstrukata i uvod u bavljenje ovom tematikom. U tom smislu, dobijeni rezultati daju, pre svega, osnovnu ideju o relacijama i smernice za kreiranje i sprovođenje daljih istraživanja.

Metod

Uzorak

U istraživanju je učestvovalo ukupno 63 trudnice od kojih je njih 19 bilo u prvom trimestru trudnoće, dok je u drugom i trećem bilo po 22 trudnice. Starost ispitanica kretala se od 19 do 38 godina (AS=30.02; SD=3.65), a dužina braka od mesec dana do 20 godina (AS=31.41 mesec; SD=37.92). Kod 55 ispitanica trudnoća je bila planirana, dok kod njih 8 nije.

Što se tiče demografskih karakteristika, svega 4 ispitanice imaju završenu srednju školu, 3 višu, dok njih 48 spada u kategoriju visoko obrazovanih, a njih 8 su magistri ili doktori nauka. Od ukupnog broja ispitanica, njih 44 žive u domaćinstvima u kojima su oba partnera zaposlena, 12 samo suprug, 5 samo ispitanica i 2 u domaćinstvu u kojem nije zaposlen nijedan od supružnika. Više od polovine uzorka (39 ispitanica) živi u većem gradu, dok ostale žive u manjem gradu ili prigradskom naselju, a samo 2 ispitanice na selu. Većina ispitanica živi samo sa muževima (54), dok ostale žive sa roditeljima u domaćinstvu. Čak polovina ukupnog broja ispitanica prihode procenjuje višim nego kod drugih, 28 istim kao kod drugih, dok svega 4 lošijim.

U uzorak su uključene samo ispitanice koje su u braku, kojima je ovo prva trudnoća i začele su prirodnim putem, budući da su se navedene odrednice izdvojile bitnim u prethodnim istraživanjima, odnosno da predstavljaju varijable u zavisnosti od kojih mogu da postoje razlike u motivaciji za roditeljstvo (Jokela, 2010; Kričković Pele i Zotović, 2016; Sedlecky i sar., 2011; Tydén i sar., 2006).

Instrumenti

Pored upitnika za ispitivanje demografskih karakteristika, u istraživanju su korišćeni i sledeći instrumenti:

Za merenje motivacije za roditeljstvo korišćena je *Skala motiva za roditeljstvom (Parenthood Motivation Scale –PMS)*, modifikovana verzija skale korišćene u istraživanju iz 2008. godine (Cassidy i Sintrovani, 2008), a nastala je na osnovu liste iskaza iz istraživanja Lengdridža i saradnika (Langdridge i sar., 2000). Skala se sastojala od 20 stavki, uz koje je priložena petostepena Likertova skala.

Faktorskom analizom u ranijim primenama u inostranstvu izdvojilo se šest faktora, sa zadovoljavajućom pouzdanošću izraženom alfa koeficijentom, i to: motivi kontinuiteta porodice, motivi nege i odgoja dece, motivi porodičnih odnosa, motivi rodnog identiteta, motivi pritiska socijalne sredine i materijalistički motivi (Langdridge i sar., 2000). Primenom ove skale u prethodnim istraživanjima u Srbiji (Kričković Pele i Zotović, 2016), faktorskom analizom su izdvojena tri značajna faktora: socijalni pritisak, motiv nege i brige i motiv kontinuiteta. Prvi faktor odnosi se na socijalni pritisak kao izvor motivacije, odnosno očekivanja partnera, ali i ostalih ljudi iz okruženja, kao i društva generalno. Motiv nege i brige odnosi se na autentičnu motivaciju za negu i brigu o detetu, kao i za razvijanje povezanosti sa detetom, koja karakteriše samo taj odnos. Motiv kontinuiteta podrazumeva želju za produžetkom porodične loze (Kričković Pele i Zotović, 2016). S obzirom da je već rađena

faktorska struktura na uzorku trudnica iz Srbije, to faktorsko rešenje korišćeno je i u ovom istraživanju, pri čemu su korišćeni sumacioni skorovi na izdvojenim dimenzijama. Viši skorovi ispitanica na stavkama govore o višoj motivaciji na sve tri subdimenzije. Pouzdanost skale u celini je visoka i na našem uzorku iznosi $\alpha=.81$.

Funkcionalnost bračnog odnosa merena je *Skalom prilagođenosti u bračnom odnosu (Dyadic Adjustment Scale – DAS: Spanier, 1976)*, koja se sastoji od 32 stavke na koje su ispitanice odgovarale procenjujući stepen učestalosti ili prisutnost određenih ponašanja u braku. Skala obuhvata 4 dimenzije funkcionalnosti braka: konsenzus– sastoji se od 13 stavki na kojima se procenjuje slaganje bračnih partnera u vezi s pitanjima koja su značajna za svakodnevno funkcionisanje para; dijadno zadovoljstvo – sastoji se od 10 stavki i predstavlja meru procenjene tenzije u bračnoj relaciji; afektivno-seksualna usaglašenost – sastoji se od 4 stavke i odnosi se na usaglašenost bračnih partnera u ispoljavanju emocija i seksualnim odnosima i kohezivnost –sastoji se od 5 stavki, predstavlja meru procenjene bliskosti i kvaliteta komunikacije među partnerima. Skala u celini pokazala je dobre metrijske karakteristike, kako u izvornim istraživanjima (Spanier, 1976), tako i na našem uzorku, na kojem je nešto niža nego u prethodnim istraživanjima na ženama iz naše zemlje ($\alpha=.94$; Šakotić-Kurbalija, 2013), ali i dalje zadovoljavajuća i iznosi $\alpha=.79$. Pouzdanost supskala je visoka za konsenzus ($\alpha=.836$), dijadno zadovoljstvo ($\alpha=.863$) i koheziju ($\alpha=.860$), dok je nešto niža za dimenziju afektivno-seksualna usaglašenost ($\alpha=.643$).

Procedura

Uzorak je prikupljen tokom februara i marta 2017. godine korišćenjem online ankete. Pored toga, manji deo uzorka sakupljen je u saradnji sa stručnjacima koji vode privatnu školu za trudnice. Ispitanicama su date informacije o istraživanju, a od njih se očekivalo da daju saglasnost za učešće. Upitnike su popunjavale anonimno, a svim ispitanicama je ponuđena mogućnost da se jave stručnjacima iz oblasti za psihološku podršku, ukoliko ih je popunjavanje upitnika na bilo koji način uznemirilo, ukoliko imaju bilo kakve nedoumice ili pak žele da saznaju rezultate istraživanja.

Rezultati

Deskriptivni pokazatelji

U Tabeli 1 prikazani su deskriptivni pokazatelji za bračnu stabilnost, funkcionalnost i motivaciju za roditeljstvo i njihove pojedinačne dimenzije.

Tabela 1
Deskriptivni pokazatelji

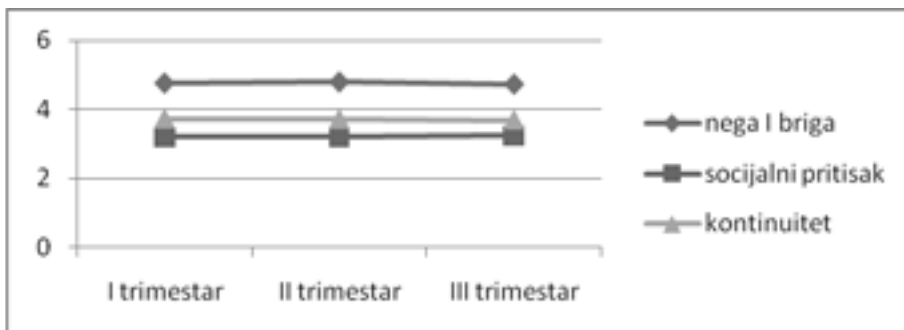
	N	Min	Max	M	SD
Stabilnost braka	63	1	7	6.13	1.29
Funkcionalnost braka	62	2.06	4.16	3.58	.32
Konsenzus	63	1.62	4.92	3.99	.52
Afektivno-seksualna usaglašenost	63	1.25	3.50	2.90	.52
Dijadno zadovoljstvo	62	2.70	3.70	3.15	.20
Kohezija	63	2.00	6.25	4.96	.86
Ukupna motivacija	63	2.35	4.60	3.61	.46
Socijalni pritisak	63	1.88	4.38	3.36	.59
Nega i briga	63	3.33	5.00	4.42	.48
Kontinuitet	63	1.83	4.50	3.04	.65

Značajnost razlika među motivima za roditeljstvo testirana je primenom analize varijanse, pri čemu su dobijene statistički značajne razlike, a najviše izražen jeste motiv nege i brige, zatim socijalni pritisak i na kraju motiv kontinuiteta (Tabela 2). Na *Grafikonu 1* prikazane su prosečne vrednosti ispitanica iz sva tri trimestra trudnoće na svakom od motiva za roditeljstvo.

Tabela 2
Razlike u oblicima motivacije

Parovi	Razlike između AS
nega i briga – socijalni pritisak	1.061*
nega i briga – kontinuitet	1.376*
socijalni pritisak – kontinuitet	.315*

** p<.01; * p<.05

Grafikon 1: Promene u različitim oblicima motivacije po trimestrima trudnoće

Interkorelacije među varijablama

Od dimenzija bračne funkcionalnosti s motivacijom za roditeljstvo značajno je povezano samo dijadno zadovoljstvo, u negativnom smeru, koje sa dimenzijama socijalni pritisak i kontinuitet ostvaruje niske do umerene korelacije (Tabela 3). To znači da kod žena koje su manje zadovoljne odnosom postoje izraženiji spoljašnji motivi. Od svih dimenzija bračne funkcionalnosti jedino konsenzus značajno korelira s trimestrom trudnoće, a na toj dimenziji trudnice koje su u poslednjem trimestru trudnoće postižu značajno niže skorove od prve dve grupe (AS1=4.11; AS2=4.12; AS=3.76; $F=3.372$; $p<.05$). Ipak, pri tumačenju rezultata trebalo bi uzeti u obzir da su dobijene korelacije, iako statistički značajne, niske.

Tabela 3
 Interkorelacije među varijablama

	Konsenzus	Afek-seks usaglašen	Dijadno zadovoljstvo	Kohezija	Nega i briga	Socijalni pritisak	Kontinuitet	Trimestar
Konsenzus	-	.571**	-.334**	.616**	.114	.152	.000	-.270*
Afek-seks usaglašen		-	-.163	.451**	.241	.184	.194	-.113
Dijadno zadovoljstvo			-	-.270*	-.108	-.382**	-.395**	.202
Kohezija				-	-.091	.087	-.050	-.101
Nega i briga					-	.375**	.314*	.052
Socijalni pritisak						-	.581**	-.045
Kontinuitet							-	.030
Trimestar								-

** $p<.01$; * $p<.05$

Efekte trimestra trudnoće i dimenzija funkcionalnosti braka na motivaciju za roditeljstvo

U model jednosmerne multivarijantne analize kovarijanse kao zavisne varijable unete su dimenzije motivacije za roditeljstvo (nega i briga, socijalni pritisak i kontinuitet), nezavisna kategorijalna varijabla je trimestar trudnoće, a kovarijate su činile dimenzije bračne funkcionalnosti (konsenzus, afektivno-seksualna usaglašenost, dijadno zadovoljstvo i kohezija). Preliminarnim analizama testirani su preduslovi za primenu MANCOVE, pri čemu su preduslovi o normalnoj distribuciji, umerenoj korelaciji između zavisnih varijabli (Tabela 3) kao i homogenosti varijansi (značajnost Levenovog testa za svaku od zavisnih varijabli $-p1=.946$; $p2=.255$; $p3=.518$) i Box M test ($p=.786$) ispunjeni. Nakon utvrđivanja da efekti interakcije nisu značajni, isključeni su iz analize i nastavljeno je s punim faktorskim modelom. Uzimajući u obzir Kenove smernice za interpretaciju veličine efekta (parcijalizovani eta kvadrat),

veličina efekta je u opsegu srednjeg kod trimestra i kovarijata konsenzus, a kod ostalih kovarijata veličina je visoka. Model u celini značajan je samo za dimenziju kontinuiteta ($F=3.204$; $p<.01$), dok za motiv socijalnog pritiska ($F=2.090$; $p>.05$) i nege i brige ($F=1.479$; $p>.05$) nije značajan. Statistički značajne multivarijatne efekte postiže samo kontinuirani prediktor dijadno zadovoljstvo (Tabela 4).

Tabela 4
Multivarijatni efekti

	Wilks lambda	F	Parcijalizovani Eta kvadrat
Konsenzus	.950	.923	.050
Afektivno-seksualna usaglašenost	.886	2.283	.114
Dijadno zadovoljstvo	.777	5.064 *	.223
Kohezija	.916	1.623	.084
Trimestar	.945	.508	.028

** $p<.01$; * $p<.05$

Tabela 5
Efekti na zasebne dimenzije motivacije

	Nega i briga	Socijalni pritisak	Kontinuitet
	F (df) p	F (df) p	F (df) p
Konsenzus	.478(1)	.000(1)	1.569(1)
Afektivno-seksualna usaglašenost	3.811(1)*	1.451(1)	4.862(1)*
Dijadno zadovoljstvo	.863(1)	8.743(1)*	14.259(1)**
Kohezija	3.982(1)*	.228(1)	1.552(1)
Trimestar	.376(2)	.624(2)	.087(2)

** $p<.01$; * $p<.05$

Tabela 6
Povezanost pojedinačnih prediktora sa zavisnim varijablama

	Nega i briga		Socijalni pritisak		Kontinuitet	
	B	t	B	t	B	T
Konsenzus	.121	.692	.002	.010	-.273	-1.253
Afektivno-seksualna usaglašenost	.286	1.952*	.210	1.205	.402	2.205*
Dijadno zadovoljstvo	-.297	-.929	-1.128	-2.957*	-1.503	-3.776**
Kohezija	-.187	-1.995*	-.053	-.478	-.145	-1.246
Trimestar=1	-.135	-.863	-.060	-.324	-.039	-.202
Trimestar=2	-.057	-.376	-.196	-1.083	.039	.207
Trimestar=3	0 ^a		0 ^a		0 ^a	

** $p<.01$; * $p<.05$

Efekat nezavisnih varijabli različit je za svaku dimenziju motivacije (Tabela 5). Na dimenziju nega i briga značajan efekat ostvaruju afektivno-seksualna usaglašenost i kohezija, pri čemu se na osnovu B koeficijenta može videti da

oni koji postižu više skorove na afektivno-seksualnoj usaglašenosti i niže na kohezivnosti imaju izraženiji ovaj motiv (Tabela 6). Na motiv socijalnog pritiska značajan efekat ostvaruje samo dijadno zadovoljstvo i to u negativnom smeru, kao i na motiv kontinuiteta, što se izdvaja kao najznačajniji efekat. Na motiv kontinuiteta pored dijadnog zadovoljstva efekat ostvaruje i afektivno-seksualna usaglašenost u pozitivnom smeru. Konsenzus i trimestar trudnoće ne ostvaruju značajne efekte ni na jednu od dimenzija motivacije.

Diskusija

Ranije sprovedena istraživanja u našem regionu uglavnom su se bavila povezanošću motivacije sa sociodemografskim varijablama (Kuburović, 2003; Lacković-Grgin i Vitez, 1997). Novija istraživanja idu korak dalje baveći se ispitivanjem razlika u motivaciji za roditeljstvo u zavisnosti od načina začeća (Kričković Pele i Zotović, 2016) ili povezanošću tog konstrukta s rodnim ulogama (Vuletić i Vuletić, 2016). Ipak, nijedno od njih nije uzimalo u obzir funkcionalnost partnerskog odnosa kao značajnu u objašnjenju motivacije za roditeljstvo. S obzirom na to, kao i na značaj bavljenja tom temom, osnovni cilj sprovedenog istraživanja bio je da se ispituju efekti bračne funkcionalnosti na motivaciju za roditeljstvo, te promene u motivaciji tokom trudnoće i izmene u efektima kvaliteta braka na motivaciju tokom napredovanja trudnoće. Dobijeni rezultati doprinose sticanju osnovnog uvida u povezanosti konstrukata, a prikazano istraživanje predstavlja samo početak bavljenja ovom temom, relevantnom kako za istraživače, tako i za stručnjake koji se u svom radu susreću s parovima koji planiraju, preuzimaju roditeljsku ulogu, ili su već postali roditelji. S obzirom na to da se radi o eksplorativnom istraživanju, s malim brojem ispitanica, jedan od ciljeva istraživanja jeste i podsticanje istraživača na dodatno bavljenje tom temom kako bi se dobili što precizniji rezultati, primenljiviji na širu populaciju, i stekao kompletniji uvid u povezanosti konstrukata.

Posmatrajući zastupljenost merenih vrsta motivacije na celokupnom uzorku, bez obzira na trimestar trudnoće u kojem je ispitanica u trenutku ispitivanja, vidi se da je najzastupljeniji motiv nege i brige. Taj rezultat u skladu je s većinom prethodnih istraživanja, koja govore o najvećoj zastupljenosti altruističkog motiva, koji se može poistovetiti sa ovim rezultatom, posebno na ženskom uzorku (Kričković Pele i Zotović, 2016; Nelson, 2004). Rezultati ukazuju na to da ne postoje nikakve promene u kvalitetu motivacije tokom trudnoće, te da je taj vid motivacije u svim trimestrima dosledno najzastupljeniji, a zatim ga sledi motiv socijalnog pritiska i na kraju motiv kontinuiteta. Dobijeni rezultati nisu u skladu s promenama koje su očekivane na osnovu razvoja konstelacije materinstva, prema kojima bi unutrašnja motivacija trebalo da pokazuje trend porasta u poslednjem trimestru (Schleske, 2007).

Taj oblik motivacije je povezan sa brojnim odrednicama kasnijeg funkcionisanja, poput razvoja deteta i sigurnije afektivne vezanosti (Brenning i sar., 2015). Na osnovu navedenih povezanosti može se istaći to da visoka zastupljenost altruističkog motiva od samog početka trudnoće, kao i konstantno dominantna visoka izraženost do poslednjeg trimestra, ukazuju na to da su rezultati ohrabrujući za razvijanje funkcionalnog modela brige o detetu. Ipak, postoji mogućnost da rezultati zapravo predstavljaju odraz dinamike koja se nalazi u osnovi planirane i željene trudnoće, koja je dominantno zastupljena u korišćenom uzorku, te bi, u tom smislu, bilo značajno uključiti i uzorak žena čija trudnoća nije bila planirana i željena, kao i sprovesti dodatna istraživanja na većim uzorcima.

Ispitujući efekat koji na pojedinačne dimenzije motivacije za roditeljstvo imaju trimestar trudnoće i dimenzije bračne funkcionalnosti, uočava se da je celokupan model značajan samo za motiv kontinuiteta. Trudnice koje su u brakovima u kojima je niska tenzija, ali takođe nisko i zadovoljstvo partnerskim odnosom, imaju zastupljeniji motiv kontinuiteta. Uvidom u parcijalne doprinose prediktora vidi se da dijadno zadovoljstvo značajno doprinosi motivu kontinuiteta i socijalnog pritiska, koje možemo svrstati u tzv. spoljašnje motive (Kričković Pele i Zotović, 2016) i to tako da manje dijadno zadovoljstvo dovodi do povećanja navedenih motiva. S obzirom na sadržaj dimenzije dijadno zadovoljstvo, koja se odnosi na generalno zadovoljstvo brakom, učestalost konflikta, žaljenja zbog ulaska u brak i sl., ti nalazi mogu se objasniti željom žene da dolaskom deteta „popravi” bračno funkcionisanje. Naime, uvidom u ajteme navedenih dimenzija kao što su „Dete učvršćuje vezu sa partnerom” ili „Dete će biti nešto što je deo nas oboje” može se objasniti dobijena povezanost. U ranije sprovedenim istraživanjima čak 70% ispitanika navodi da je dete to koje čini da bliskost među partnerima bude veća (Veroff i sar., 1981; Stanley i sar., 2003). Ipak, potpuno suprotno očekivanjima i mišljenju ispitanica, istraživanja pokazuju da preuzimanje roditeljske uloge ostvaruje negativne efekte na zadovoljstvo brakom (Stanca, 2009).

Na motiv nege i brige, kao najzastupljeniji na ispitanom uzorku, značajan efekat ostvaruje i kohezivnost među partnerima. Rezultati ukazuju na to da ispitanice koje svoj brak procenju manje kohezivnim i sa manje bliskosti, zajedničkih interesovanja, smeha i diskusije, imaju više izražen motiv nege i brige. Neke od stavki motiva nege i brige su „Podizanje deteta bi me ispunilo” ili „Želim da osetim posebnu povezanost koja se razvija sa detetom”, što ukazuje na to da žene koje svoj brak vide manje kohezivnim, a partnera kao nekog sa kim u manjoj meri diskutuju, smeju se i dele interesovanja, zapravo roditeljstvo vide kao nešto što bi ih ispunilo, a dete kao osobu sa kojom bi razvile povezanost, koja je, možda, manje izražena u partnerskom odnosu. Pored kohezivnosti, rezultati ukazuju i na značajnost afektivno-seksualne usaglašenosti kao mere tenzije u braku u objašnjenju motivacije, pri čemu ispitanice koje usaglašenost procenjuju višom imaju izraženiju intrinzičku

motivaciju za preuzimanje roditeljske uloge, odnosno za pružanje ljubavi i pažnje detetu. Pored toga, ta usaglašenost pokazala se značajnom i za motiv kontinuiteta, takođe u pozitivnom smeru, što govori o tome da su ispitanice spremnije na roditeljstvo sa idejom formiranja „prave porodice” i produžetka porodične loze ukoliko je u njihovom braku tenzija manje prisutna. Osnova zdravog roditeljstva i odnosa sa detetom jeste svakako zdrav i funkcionalan bračni odnos roditelja (Feinberg, 2003), a istraživanja potvrđuju da su neslaganja u partnerskom odnosu povezana sa gotovo svakim domenom detetovog razvoja, od socijalnih i emotivnih problema do kognitivnog funkcionisanja i fizičkog zdravlja (Buckhalt i sar., 2009; Cummings i sar., 2006). U skladu s navedenim, dobijeni rezultati koji ukazuju na značajnost niske tenzije u odnosu za razvoj unutrašnje motivacije za roditeljstvo kod ispitanica jesu, zapravo, očekivani jer ispitanice koje svoje odnose procenjuju usklađenijim, manje zasićenim tenzijom, imaju više kapaciteta za pružanje ljubavi i adekvatnu brigu o detetu (Cox i Paley, 1997).

Osvrtom na rezultate istraživanja, uviđa se da su ispitanice koje svoj brak procenjuju više konfliktnim i koje su njime generalno manje zadovoljne u riziku za razvoj spoljašnjih oblika motivacije, odnosno motiva kontinuiteta i socijalnog pritiska. Te ispitanice u riziku su od razočaranja kada uvide da se promene koje se dešavaju rođenjem deteta ne dešavaju u onom smeru u kojem su one mislile ili očekivale da će biti i da zadovoljstvo brakom zapravo opada preuzimanjem roditeljske uloge (Stanca, 2009). Nadalje, karakteristike braka koje doprinose izraženijoj unutrašnjoj motivaciji, kao motivu koji je najzastupljeniji na ispitanom uzorku, jesu niska tenzija u partnerskom odnosu, ali i nizak nivo bliskosti i kohezivnosti u tom odnosu. Iako motiv nege i brige predstavlja najkvalitetniji oblik motivacije za roditeljstvo (Brenning i sar., 2015), karakteristike bračnih odnosa koje su povezane s visokom zastupljenošću tog motiva na ispitanom uzorku potencijalno mogu biti rizične za partnersko funkcionisanje u narednim fazama životnog ciklusa porodice. Naime, parovi koji u tu razvojnu fazu ulaze s manjim nivoom bliskosti i zajedničkih interesovanja i razmena među partnerima, imaju, zapravo, manje kapaciteta da sa odrastanjem deteta postepeno ponovo daju primat partnerskom odnosu, te mogu da odvoje partnerski od koroditeljskog odnosa, koji je među njima formiran preuzimanjem roditeljske uloge (Van Egeren, 2004). Nadalje, rezultati koji takođe predstavljaju potencijalni rizik za razvoj partnerskog odnosa u narednim fazama porodičnog ciklusa jesu oni koji ukazuju na opadanje dimenzije bračne funkcionalnosti iskazane slaganjem partnera, na zajedničke aktivnosti i količinu slobodnog vremena koje provode zajedno sa odmicanjem trudnoće, pri čemu je ona značajno niža u poslednjem trimestru nego u prethodna dva. Dobijeni nalaz je očekivan i u skladu je s početnim pretpostavkama (Rofe i sar., 1993), budući da su žene u poslednjem trimestru trudnoće sve više fokusirane na bebu i provode vreme u aktivnostima koje se odnose na pripremu za roditeljstvo i sa drugim ženama, dok su manje

zainteresovane za muškarce (Stern, 1995). Pitanje koje se postavlja na osnovu predstavljenih rezultata jeste pitanje o tome koliko su ovi parovi „opremljeni” za naredne razvojne faze porodice i održavanje stabilnog bračnog odnosa u kojem postoji bliskost i intimnost, uprkos preuzimanju roditeljske uloge.

Kao što je već navedeno, sprovedeno istraživanje predstavlja uvod u bavljenje tematikom motivacije za roditeljstvo kod nas i eksplorativnog je dizajna. Kao takvo, sprovedeno je na prilično malom uzorku, što predstavlja ograničenje pri interpretaciji i generalizaciji dobijenih rezultata. Kako bi se dobili odgovori na pitanje o „opremljenosti“ parova, bilo bi značajno sprovesti longitudinalno istraživanje u kojem bi parovi bili ispitivani tokom ženine trudnoće i kasnije, kada dete dođe na svet, sa ciljem saznavanja kako su različiti oblici motivacije i obrasci partnerskog funkcionisanja pre preuzimanja roditeljske uloge povezani sa formiranjem modela brige o detetu, kao i ostvarivanjem partnerskih odnosa različitog kvaliteta u narednim razvojnim fazama. Dodatni doprinos u narednim istraživanjima ogledao bi se u ispitivanju navedenih procesa na uzorcima koji su preuzeli roditeljsku ulogu prirodnim putem i onima koji su je preuzeli alternativnim metodama, poput vantelesne oplodnje.

Praktične implikacije

Važnost sprovedenog istraživanja i bavljenja motivacijom za roditeljstvo ogleda se i u činjenici da je u Srbiji zastupljen fenomen „bele kuge”, za koji naučnici godinama unazad ističu da ne postoji sveobuhvatno rešenje (Pendi i sar., 2007). Iako je prema podacima Republičkog zavoda za statistiku stopa nataliteta u Srbiji nešto viša nego na Evropskom nivou (1,6, a u Evropi 1,4 deteta po ženi), prognoze nisu optimistične i ukazuju na to da će do 2050. godine biti čak 140 opština u kojima će se rađati manje od jednog deteta dnevno. Rezultati istraživanja ukazuju na to da procenjene dobitke i „troškove” roditeljstva, te samim tim i motivaciju za isto, u velikoj meri oblikuje populaciona politika države (Hansen, 2012), s kojom ispitanice iz naše zemlje navode da nisu saglasne, kao i da je primetan izostanak podrške na više nivoa i niz ograničenja za ostvarenje roditeljstva (Sekulić, 2014). Saznavanjem faktora koji oblikuju motivaciju za roditeljstvo mogu se stvarati populacione politike s kojima su građani više saglasni, kao i različite vrste podrške u donošenju odluke za roditeljstvo, od kojih je jedan vid i psihološka podrška parovima.

Rezultati sprovedenog istraživanja ukazuju na značaj rada s parovima u toj razvojnoj fazi kroz sveobuhvatnu procenu motivacije za roditeljstvo, te promovisanje svesnog, jasnog i usmerenog donošenja odluka kod planiranja porodice (Langdridge i sar., 2005). Uloga profesionalaca koji rade s parovima ogleda se i u ohrabrivanju parova čije je funkcionisanje zasićeno problemima da otvoreno diskutuju o motivaciji i očekivanjima od roditeljstva što pre, kako bi smanjili mogućnost da neispunjena očekivanja dovedu do povišenog stresa u partnerskom funkcionisanju (O’Laughlin i Anderson, 2001). Nadalje,

rezultati koji govore da sa odmicanjem trudnoće opada slaganje partnera u brojnim domenima, slobodnom vremenu i aktivnostima, ukazuju na značaj programa pripreme za roditeljstvo budući da se, na osnovu prethodno sprovedenih istraživanja (Belsky i Rovine, 1990), nakon porođaja ono dodatno smanjuje. U skladu s tim, važno je da u sklopu programa pripreme za roditeljstvo postoje teme koje se tiču samog partnerskog funkcionisanja tokom trudnoće, ali i nakon dolaska deteta. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na značajnost doprinosa kvaliteta partnerskih odnosa motivaciji za roditeljstvo te, samim tim, ukazuju na značaj rada na partnerskim relacijama kako bi sama motivacija, ali i njen kvalitet, bili viši.

Reference

- Adamsons, K. (2013). Predictors of relationship quality during the transition to parenthood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 31(2), 160–171. doi:10.1080/02646838.2013.791919
- Belsky, J., & Rovine, M. (1990). Patterns of Marital Change across the Transition to Parenthood: Pregnancy to Three Years Postpartum. *Journal of Marriage and the Family*, 52(1), 5. doi:10.2307/352833
- Brenning, K., Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2015). What's your motivation to be pregnant? Relations between motives for parenthood and women's prenatal functioning. *Journal of Family Psychology*, 29(5), 755–765. doi:10.1037/fam0000110
- Buckhalt, J.A., El-Sheikh, M., Keller, P.S., & Kelly, R.J. (2009). Concurrent and Longitudinal Relations Between Children's Sleep and Cognitive Functioning: The Moderating Role of Parent Education. *Child Development*, 80(3), 875–892. doi:10.1111/j.1467-8624.2009.01303.x
- Canário, C., & Figueiredo, B. (2016). Partner relationship from early pregnancy to 30 months postpartum: Gender and parity effects. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 5(4), 226–239. doi:10.1037/cfp0000066
- Cassidy, T., & Sintrovani, P. (2008). Motives for parenthood, psychosocial factors and health in women undergoing IVE. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 26(1), 4–17. doi:10.1080/02646830701691392
- Cowan, C.P., & Cowan, P.A. (1992). *When partners become parents*. New York: Basic Books.
- Cox, M.J., & Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual Review of Psychology*, 48(1), 243–267. doi:10.1146/annurev.psych.48.1.243
- Cummings, E.M., Schermerhorn, A.C., Davies, P.T., Goeke-Morey, M.C., & Cummings, J.S. (2006). Interparental Discord and Child Adjustment: Prospective Investigations of Emotional Security as an Explanatory Mechanism. *Child Development*, 77(1), 132–152. doi:10.1111/j.1467-8624.2006.00861.x
- de Vaus, D. Marriage and mental health. *Family Matters*, 62, 26–32.2002.
- Feinberg, M.E. (2003). The Internal Structure and Ecological Context of Coparenting: A Framework for Research and Intervention. *Parenting*, 3(2), 95–131. doi:10.1207/s15327922par0302_01

- Gauthier, L., Sénécal, C., & Guay, F. (2007). Construction et validation de l'Échelle de motivation à avoir un enfant (EMAE). *Revue Européenne de Psychologie Appliquée/European Review of Applied Psychology*, 57(2), 77–89. doi:10.1016/j.erap.2006.09.001
- Gerson, M., Berman, L.S., & Morris, A.M. (1991). The Value of Having Children as an Aspect of Adult Development. *The Journal of Genetic Psychology*, 152(3), 327–339. doi:10.1080/00221325.1991.9914690
- Gyesook, Y., Nayeon, L., Jung, H.J., & Hee, J.P. (2015). Emerging Adults' Motivations for Parenthood among Korean Undergraduate Students. *Journal of Comparative Family Studies*, 46(3); 403–418.
- Halle, T. (2002). *Charting parenthood: A statistical portrait of fathers and mothers in America*. Washington, DC: Child Trends.
- Hansen, T. (2012). Parenthood and Happiness: a Review of Folk Theories Versus Empirical Evidence. *Social Indicators Research*, 108(1), 29–64. doi:10.1007/s11205-011-9865-y
- Hutteman, R., Bleidorn, W., Penke, L., & Denissen, J.J.A. (2013). It Takes Two: A Longitudinal Dyadic Study on Predictors of Fertility Outcomes. *Journal of Personality*, 81(5), 487–498. doi:10.1111/jopy.12006
- Jokela, M. (2010). Characteristics of the first child predict the parents' probability of having another child. *Developmental Psychology*, 46(4), 915–926. doi:10.1037/a0019658
- Kaufman, G. (2000). Do Gender Role Attitudes Matter? Family formation and dissolution among traditional and egalitarian men and women. *Journal of Family Issues*, 21(1), 128–144. doi:10.1177/019251300021001006
- Keizer, R., Dykstra, P.A., & Poortman, A.-. (2010). Life Outcomes of Childless Men and Fathers. *European Sociological Review*, 26(1), 1–15. doi:10.1093/esr/jcn080
- Kim, D.S. (2005). Theoretical explanations of rapid fertility decline in Korea. *The Japanese Journal of Population*, 3(1); 2–25.
- Kričković, P.K., & Zotović, M. (2016). Motivacija za materinstvom kod žena u postupku vantelesne oplodnje. *Teme – časopis za Društvene Nauke*, 40(2); 477–492.
- Kuburović, A. (2003). Stavovi studenata relevantni za buduće reproduktivno ponašanje. *Stanovništvo*, 1–4; 41.
- Lacković-Grgin, K., & Vitez, S. (1997). Predikcija Rabinovih kategorija motivacije za roditeljstvo. *Radovi, FPSP*, 36(13); 43–62.
- Langdridge, D., Connolly, K., & Sheeran, P. (2000). Reasons for wanting a child: A network analytic study. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 18(4), 321–338. doi:10.1080/713683044
- Langdridge, D., Sheeran, P., & Connolly, K. (2005). Understanding the reasons for parenthood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 23(2), 121–133. doi:10.1080/02646830500129438
- Lee, C., & Doherty, W. (2007). Marital Satisfaction and Father Involvement during the Transition to Parenthood. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 5(2), 75–96. doi:10.3149/fth.0502.75
- Lester, E.P., & Notman, M.T. (1986). Pregnancy, Developmental Crisis and Object Relations: Psychoanalytic Considerations. *International Journal of Psycho-Analysis*, 357–365; 67.

- Mccormick, E.P., Johnson, R.L., Friedman, H.L., & David, H.P. (1977). *Psychosocial aspects of fertility regulation*. Amsterdam: Excerpta Medica. Handbook of Sexology (str. 621–654).
- Miller, W.B. (1994). Childbearing Motivations, Desires, and Intentions: A Theoretical Framework. *Genetic Social and General Psychology Monographs*, 120(2); 223.
- Miller, W.B. (2003). The Role of Nurturant Schemas in Human Reproduction. U J.L. Rodgers & H. Kohler (Ur.), *The Biodemography of Human Reproduction and Fertility*. (str. 43–55). Boston, MA: Springer Nature. doi:10.1007/978-1-4615-1137-3_3
- Nelson, A.M. (2004). A qualitative study of older first-time mothering in the first year. *Journal of Pediatric Health Care*, 18(6), 284–291. doi:10.1016/s0891-5245(04)00089-6
- O’Laughlin, E.M., & Anderson, V.N. (2001). Perceptions of Parenthood Among Young Adults: Implications for Career and Family Planning. *American Journal of Family Therapy*, 29(2), 95–108. doi:10.1080/01926180152026098
- Čudina-Obradović, M., & Obradović, J. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), doi:10.3935/rsp.v10i1.139
- Pendić, Z., Šulović, V., & Polak, S. (2007). Primena integrisanih menadžment sistema u ublažavanju bele kuge u Srbiji. *Kvalitet- IMS, standardizacija i metrologija*, 13–18; 7.
- Rabin, A.I., & Greene, R.J. (1968). Assessing Motivation for Parenthood. *The Journal of Psychology*, 69(1), 39–46. doi:10.1080/00223980.1968.10543447
- Reić, E.I., & Penezić, Z. (2012). Subjektivna dobrobit bračnih partnera prilikom tranzicije u roditeljstvo. *Društvena istraživanja*, 21(2 (116)), 341–361. doi:10.5559/di.21.2.03
- Republički zavod za statistiku. . . <http://webrzs.stat.gov.rs..>
- Rofé, Y., Littner, M.B., & Lewin, I. (1993). Emotional experiences during the three trimesters of pregnancy. *Journal of Clinical Psychology*, 49(1), 3–12. doi:10.1002/1097-4679(199301)49:1<3::aid-jclp2270490102>3.0.co;2-a
- Salmela-Aro, K. (2012). Transition to parenthood and positive parenting: Longitudinal and intervention approaches. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(1), 21–32. doi:10.1080/17405629.2011.607584
- Schleske, G. (2007). Schwangerschaftsphantasien von Müttern und ihre psychoanalytische Bedeutung für die frühe Mutter-Kind-Beziehung. U K.H. Brisch & T. Hellbrügge (Ur.), *Die Anfänge der Eltern-Kind Bindung. Schwangerschaft, Geburt und Psychotherapie*. Stuttgart: Klett-Cotta. 13–39.
- Sedlecky, K., Rašević, M., & Topić, V. (2011). Family planning in Serbia – The perspective of female students from the University of Belgrade. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 16(6), 469–479. doi:10.3109/13625187.2011.614027
- Sekulic, N. (2014). Društveni status materinstva sa posebnim osvrtom na Srbiju danas. *Sociologija*, 56(4), 403–426. doi:10.2298/soc1404403s
- Siegenthaler, A.L., & Bigner, J.J. (2000). The Value of Children to Lesbian and Non-Lesbian Mothers. *Journal of Homosexuality*, 39(2), 73–91. doi:10.1300/j082v39n02_04

- Spanier, G.B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38(1), 15. doi:10.2307/350547
- Stanca, L. (2009). *Suffer the little children: Measuring the effect of parenthood on well-being worldwide*. Milan: University of Milan Bicocca – Department of Economics.
- Stanković, B., & Penev, G. (2010). Trendovi vanbračnih rađanja u Srbiji u drugoj polovini 20. i početkom 21. veka u širem evropskom kontekstu. *Stanovništvo*, 1–24; 1.
- Stanley, K., Edwards, L., & Hatch, B. (2003). *The family report 2003: Choosing happiness*. London: Institute for Public Policy Research.
- Stern, D.N. (1995). *The motherhood constellation. A unified view of parent-infant psychotherapy*. New York: Basic books.
- Šakotić-Kurbalija, J. (2013). Kvalitet i stabilnost bračnog odnosa u različitim fazama braka. *Годишњак Филозофској факултету у Новом Сагу*, 38(2), 129. doi:10.19090/gff.2013.2.129–148
- Tydén, T., Svanberg, A.S., Karlström, P., Lihoff, L., & Lampic, C. (2006). Female university students' attitudes to future motherhood and their understanding about fertility. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 11(3), 181–189. doi:10.1080/13625180600557803
- Van, E.L.A. (2004). The development of the coparenting relationship over the transition to parenthood. *Infant Mental Health Journal*, 25(5), 453–477. doi:10.1002/imhj.20019
- Veroff, J., Douvan, E., & Kulka, R.A. (1981). *The inner American: A self-portrait from 1957 to 1976*. New York: Basic Books.
- Vessey, J., & Knauth, D.G. (2001). Marital change during the transition to parenthood. *Pediatric Nursing*, 27(2); 169–172.
- Vuletic, G., & Vuletic, T. (2016). Relationship of motivation for motherhood with some sociodemographic variables and gender identity. *Psiholoska istrazivanja*, 19(2), 127–146. doi:10.5937/psistra1602127v

DATUM PRIJEMA RADA: 11.12.2017.

DATUM PRIHVATANJA RADA: 19.10.2018.

The motivation for parenthood and marital functionality – The differences depending on the trimester of pregnancy

Jovana Jestrović, Ivana Mihić

University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Department of Psychology

The aim of this study was to describe the differences in the motivation for parenthood among pregnant women in different trimesters of pregnancy and with different marital functionality. Therefore, 63 first time pregnant women, 30 years old on the average, completed the questionnaire on their demographic characteristics, the modified version of the Parental Motivation Scale and the Dyadic Adjustment

Scale. The most common motive for parenting is the motive of care, followed by social pressure, while the least common is the motive of continuity. The results were analysed using MANCOVA, with different forms of motivation serving as dependent variables, the trimester as the categorical independent variable and the dimensions of marital functionality as covariates. The higher motive of care was found among the respondents who estimated that the tension but also the cohesiveness in their marriage was lower. On the other hand, the respondents who were less satisfied with marriage exhibited more pronounced external forms of motivation. Regardless of the fact that the inner motive was the most prevalent in the analysed sample, the obtained results point to potential risks in the following stages of family development, since the arrival of the child may bring about a further decrease in the satisfaction with the marriage and partners' participation in the joint activities.

Keywords: motivation for parenthood, trimester of pregnancy, transition to parenthood, marital functionality